

2 ДӘРІС
САУДАДАҒЫ БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП

2.2 ТАУАРЛАР МЕН ЫДЫСТАРДЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ, ТАУАРЛЫҚ ШЫҒЫНДАР,
ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ ЖӘНЕ ЕСЕП БЕРУ

5. Көтерме саудадағы тауарлар мен ыдыстардың қозғалысын есепке алу

Көтерме саудада тауарлар негізінен қоймаларда сақталады және олардың қозғалысы қоймадағы кіріс және шығыс құжаттары арқылы есепке алынады. Ыдыстарды да бақылау маңызды, өйткені оларды қайтару немесе қайта пайдалану шығындарына әсер етеді.

Көтерме сауда кәсіпорындарында тауарлардың қозғалысы үшін келесі шоттар қолданылады:

- 1330 "Қоймадағы тауарлар" — қоймада сақталатын тауарларды есепке алу үшін.
- 7010 "Тауарларды сатудан түсетін табыстар" — тауарларды сату табысын есепке алу үшін.

Мысал:

- Қоймаға тауарлар келіп түскен кезде:

Дт 1330 "Қоймадағы тауарлар" / Кт 3310 "Жеткізушілермен есеп айырысу" — 1,000,000 теңге (тауарлар қоймаға қабылданды).

- Тауарларды сату кезінде:

Дт 1210 "Сатып алушылармен есеп айырысу" / Кт 7010 "Тауарларды сатудан түсетін табыстар" — 1,500,000 теңге (тауарлар сатылды).

6. Бөлшек саудадағы тауарлар қозғалысын есепке алу

Бөлшек саудада тауарлар дүкендерде немесе сауда орындарында сақталады. Тауарлардың қозғалысын есепке алу кезінде оларды кіріс және шығыс құжаттарымен тіркеу қажет. Сонымен қатар, тауарлардың нақты сатылуын дұрыс тіркеу маңызды.

Мысал:

- Тауарлар дүкенге түскен кезде:

Дт 1330 "Қоймадағы тауарлар" / Кт 3310 "Жеткізушілермен есеп айырысу" — 500,000 теңге (тауарлар қабылданды).

- Тауар сатылған кезде:

Дт 1210 "Сатып алушылармен есеп айырысу" / Кт 7010 "Тауарларды сатудан түсетін табыстар" — 50,000 теңге (тауар сатылды).

7. Тауарлық шығындарды есепке алу

Тауарлық шығындар — бұл тауарлардың тасымалдануы, сақталуы немесе сатылуы кезінде пайда болатын шығындар. Шығындар табиғи жоғалу, зақымдану немесе бұзылу нәтижесінде болуы мүмкін.

Тауарлық шығындарды есепке алу үшін арнайы 7470 "Басқа операциялық шығындар" шоты қолданылады.

Мысал:

- Тауарлардың зақымдануы салдарынан шығындар:

Дт 7470 "Басқа операциялық шығындар" / Кт 1330 "Қоймадағы тауарлар" — 10,000 теңге (тауарлар зақымдалғаны үшін шығындар есепке алынды).

8. Тауарларды қайтару

Тауарларды қайтару — бұл сатып алушының тауарды сапасына, жарамдылық мерзіміне немесе басқа себептерге байланысты қайтару процесі. Тауарды қайтару кезінде оны бухгалтерлік есепте дұрыс тіркеу қажет, сондай-ақ сатып алушыға қайтарылатын қаражатты да көрсету маңызды.

Мысал:

- Сатып алушы қайтарған тауарды есепке алу:

Дт 1330 "Қоймадағы тауарлар" / Кт 1210 "Сатып алушылармен есеп айырысу" — 15,000 теңге (тауар қайтарылды).

9. Материалдық-жауапты тұлғалардың есеп беруі

Материалдық-жауапты тұлғалар барлық тауарлардың қозғалысын, олардың қалдықтарын және қозғалысын бақылап, есеп беруге міндетті. Бұл тұлғалар ай сайын немесе тоқсан сайын материалдар туралы есептерді құрастырады және тауарлардың бар-жоғын тексереді.

Мысал:

Ай соңында дүкеннің қоймашысы тауарлар мен ыдыстардың қалдығы туралы есеп береді. Бұл есепте ай бойы сатылған және қайтарылған тауарлардың саны көрсетіледі.

10. Тауарлық-материалдық құндылықтарды инвентаризациялау

Инвентаризация — бұл нақты тауарлар мен бухгалтерлік есептегі деректерді салыстыру арқылы олардың бар-жоғын тексеру процесі. Инвентаризация нәтижелері бойынша есепте сәйкессіздіктер болса, оларды түзету үшін тиісті бухгалтерлік жазбалар жасалады.

Мысал:

Инвентаризация нәтижесінде қоймада 20,000 теңге сомасында тауарлық жетіспеушілік анықталды. Бұл жетіспеушілік бухгалтерлік есепте көрсетілуі тиіс:

Дт 7470 "Басқа операциялық шығындар" / Кт 1330 "Қоймадағы тауарлар" — 20,000 теңге (инвентаризация нәтижесінде тауар жетіспеушілігі анықталды).

Саудадағы бухгалтерлік есеп тауарлардың қозғалысын, олардың шығындарын, қайтару процестерін және инвентаризацияны дұрыс есепке алуға бағытталған. Материалдық-жауапты тұлғалар мен инвентаризация процесі сауда кәсіпорындарындағы есептің дұрыс жүргізілуін қамтамасыз етеді.